

Aleg. 99.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 22. listopada 1890 następującą uchwałę:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 15. października 1890 L. 44.054 o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by przedkładając wniosek w przedmiocie utworzenia i zorganizowania internatu przy szkole dublańskiej, przedłożył jednocześnie projekt reorganizacji etatu i płac nauczycieli przy wyższej szkole dublańskiej, a to na podstawie sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesji sejmowej przedłożył szczegółowy plan i kosztorys budynku przeznaczonego na internat dla czterdziestu uczniów oraz statut organizacyjny i instrukcję dla internatu.

IV. Na wygotowanie planów i kosztorysu budynku dla internatu oraz na przygotowanie materiałów, otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 10.000 zł.

V. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu ułożyć regulamin dla szkoły ze zmianą przepisów co do warunków przyjęcia, dyscypliny i egzaminów; regulamin ten ma obowiązywać aż do otwarcia internatu.

VI. Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia reszty wynagrodzenia za zniesione prawo propinacji w Dublanach na pokrycie wydatków budowy domu mieszkalnego dla profesorów wyższej szkoły i otwiera mu nadto na ten cel kredyt w wysokości 800 zł.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na majątność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 8.400 zł., spłacalnej przez amortyzację i do użycia uzyskanego z tej pożyczki funduszu na pokrycie reszty kosztów budowy i urządzenia gorzelnii w Dublanach.

VIII. Na pokrycie wydatków szkoły gorzelniczej w r. 1891 Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 1.000 zł.

Szkoła wyższa.

Przystępując do zdania sprawy z poleceń, odnoszących się do zaprowadzenia internatu przy wyższej szkole rolniczej w Dublanach, mamy zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu co następuje:

Celem omówienia zasad, na których urządzenie odpowiadającego potrzebom szkoły dublańskiej internatu miałyby się opierać, zaprosił Wydział krajowy ankietę, której kilka posiedzeń dostarczyło Wydziałowi krajowemu materiału do opracowania zasad regulaminu i szkiców budynku internatowego. Przygotowaną w ten sposób sprawę przedłożył Wydział krajowy krajowej Komisji dla spraw rolniczych, która na posiedzeniu z dnia 27. lipca 1891 postanowiła w myśl uchwał swojej Sekcji stałej z dnia 22. czerwca i wywodów referenta Wydziału krajowego doradzić Wydziałowi krajowemu co następuje:

1. Zaprowadzając internat w krajowej wyższej szkole rolniczej w Dublanach, należy przy układaniu przepisów porządku w internacie mieć na oku odmienne stosunki wychowania młodzieży naszej w porównaniu do systemu wychowania młodzieży francuskiej. O ile jednak jest to w naszych stosunkach możliwem, należy więcej zbliżyć się do systemu francuskiego.

Uczniowie mieszkający w internacie musieliby w pewnych oznaczonych godzinach znajdować się w swoich pomieszkaniach, w oznaczonych godzinach udawać się na spoczynek i o pewnej godzinie wstawać, aby udać się na wykłady lub do zajęć praktycznych, stosownie do obowiązującego podziału godzin.

Po za obręb zakładu nie powinni się uczniowie wydalać, na czas dłuższy lub krótszy, bez pozwolenia dyrektora lub tegoż zastępcy.

Na wyjazd do Lwowa otrzymywać mogą uczniowie pozwolenie w regule co dni 14, z zastrzeżeniem, że zachowaniem się i pilnością w naukach na to zasłużą. Uczniom mniej pilnym lub mniej odpowiednio się zachowującym, odjętem być winno na pewien czas prawo do wyjazdu, natomiast uczniom wzorowym mogą być pozwolenia do wyjazdu częściej udzielane.

O pozwolenie do wydalania się z zakładu na czas dłuższy lub krótszy prosić winien uczeń pisemnie i pisemnie usprawiedliwić niedotrzymanie terminu powrotu w pozwoleniu naznaczonego.

2. Przymusu wspólnego uczenia się pod dozorem, w osobnych na ten cel przeznaczonych salach, jakoteż przymusu pozostawania w pewnych godzinach w pomieszkaniach celem nauki, nie należy zaprowadzać — natomiast należy:

3. Zaprowadzić i jak najściślej przeprowadzić przymus do nauki więcej moralny, przez nałożenie na ucznia obowiązku uczęszczania na wykłady i wszelkie ćwiczenia i demonstracye — przez obowiązkowe kollokwia miesięczne, a ewentualnie i wypracowania pisemne ze wszystkich nauk obowiązkowych, przez obowiązkowe egzamina półroczne, od których wszakże mogliby być uwolnieni uczniowie celujący na podstawie wyniku kollokwiów w ciągu półrocza składanych — w końcu, przez obowiązkowe egzamina roczne, od których żaden uczeń uwolniony być nie powinien.

4. Unormować wydawanie świadectw promocyjnych, a usunąć możność wydawania świadectw z ukończenia (odbycia) nauk uczniom, którzy nie składali egzaminów z nauk zawodowych (rolnictwa, hodowli zwierząt i administracji).

5. W budynku mieszkalnym dla uczniów nie urządzać sal sypialnych wspólnych ani też sal z przygradami celkowemi, ale

6. postawić budynek piętrowy, z osobnymi pokoikami na piętrze na pomieszkanie dla każdego ucznia osobno, a najwyżej na dwóch uczniów wspólnie, jeżeliby tego wymagała potrzeba należytego wyzyskania miejsca w budynku. Parter budynku należy przeznaczyć na jadalnię, salę rekreacyjną, salę do gimnastyki, czytelnię i t. p.

7. Przy wyborze miejsca na budynek internatu i przy projektowaniu rozkładu tego budynku, mieć wzgląd na możliwość późniejszego rozszerzenia budynku, gdyby liczba uczniów po nad czterdziestu wzrosła.

7. Po zaprowadzeniu internatu winni wszyscy uczniowie bezwarunkowo mieszkać w internacie — eksternistów nie powinno się wcale do zakładu przyjmować.

9. Ażebym prefektowi internatu nadać więcej powagi wobec uczniów, należy go postawić na równi z nauczycielami szkoły — a nawet byłoby pożądanem, aby jeden z nauczycieli, mających mniej zajęcia, mógł pełnić obowiązki prefekta, jeżeliby był do tego należycie nkwalifikowany.

Przeważna część członków, radzących czy to w ankiecie przez Wydział krajowy zwołanej, czy też w Komisji rolniczej, podzieliła zapatrywanie Wydziału krajowego, że projektowany budynek winien zawierać odrębne pokoje mieszkalne dla uczniów, gdyż system ten odpowiada bezwątpienia więcej niż system koszarowy wiekowi młodzieży, na jaką zakład dublański rachować może, a pozostawienie uczniom swobody w wyborze czasu do uczenia się, wobec zastrzonych przepisów egzaminowych, których ścisłe zachowanie będzie z całą siłą przestrzegane, nie będzie przedstawiało żadnego niebezpieczeństwa, dozwoli uczniowi używać na naukę tyle czasu, ile jego indywidualne zdolności i stopień wykształcenia wymagać będą, a wobec tego, że każdy uczeń będzie miał osobny pokój, nie będzie zmuszało młodzieży do wspólnej nauki w jednej sali, do czego większa część nie jest przyzwyczajoną.

Wstępująca do zakładu młodzież winna wpoić w siebie przekonanie, że zobowiązuje się do trzechletniej poważnej pracy i że obowiązku tego dla dobra jej samej i dla dobra kraju dopełnić należy. Ci, którzy rachować będą na tak zwane życie studenckie i na wolność korzystania lub niekorzystania z nauk, uczynią lepiej nie wstępując do zakładu, gdyż uchybienie wyżej wspomnianemu celowi musi bezwarunkowo spowodować usunięcie ich z zakładu.

Tą myślą powodowany powziął Wydział krajowy na posiedzeniu z dnia 9. lipca 1891 następujące zasadnicze uchwały, opierające się na uchwale sekcji stałej Komisji rolniczej z d. 22. czerwca 1891, identycznej z wyżej przywiedzioną późniejszą uchwałą komisji pełnej:

1. Internat ma być urządzony w ten sposób, żeby każdy z uczniów miał własny pokój, mogący mu służyć zarazem za sypialnię i za miejsce do nauki. W razie potrzeby może być w większych pokojach umieszczonych po dwóch uczniów.

2. Za podstawę do wypracowania planu ma służyć szkic p. architekta Radwańskiego, w którym projektuje budynek dwupiętrowy, mieszczący pokoiki uczniów tylko na pierwszym i na drugim piętrze.

3. Przymus naukowy ma być przeprowadzony za pomocą o ile możliwości częstych pytań w czasie kursu, dalej za pomocą kolloktywów, konwersatoryów i t. p.

4. Wyjeżdżać do Lwowa może w niedzielę tylko połowa uczniów i to za specjalnem pozwoleniem dyrektora szkoły. Powrót ma nastąpić przed godziną przeznaczoną na zamknięcie zakładu.

5. Kary i cenzury mają być następujące:

a) odmówienie pozwolenia wyjazdu do Lwowa;
 b) ustne napomnienie przez dyrektora szkoły;
 c) pisemne napomnienie z zawiadomieniem o tem rodziców lub opiekunów i z zagrożeniem wydalenia ze szkoły;

d) odjęcie uwolnienia od opłaty szkolnej i odebranie stypendyum, względnie miejsca funduszowego,

e) wreszcie wydalenie ze szkoły

6. Nadzór wewnętrzny nad internatem będzie sprawował jeden funkcyonaryusz z tytułem prefekta.

7. Koszta utrzymania ucznia mają być obrachowane zgodnie z kosztami rzeczywistymi. Wchodzić ma zatem w rachubę odpowiednia kwota na amortyzację i oprocentowanie kapitału użytego na budowę i urządzenie internatu, rzeczywiste koszty żywienia i obsługi i stosunkowa kwota na pokrycie kosztów administracji. Oprócz tego będą uczniowie uiszczać, jak dotychczas, opłatę szkolną.

W wykonaniu pierwszych dwóch uchwał wezwał Wydział krajowy p. Radwańskiego do wypracowania dokładnych planów i kosztorysów budynku według przedłożonego przez niego poprzednio szkicu, projektującego budynek dwupiętrowy. Powodem, że Wydział krajowy oświadczył się za budynkiem dwupiętrowym, było to, że w budynku jednopiętrowym było niemożliwym a przynajmniej zanadto kosztownym takie rozmieszczenie ubikacji, żeby wszystkie pokoje uczniów mogły się znajdować na piętrze. Zarzut, że budynek dwupiętrowy będzie niekorzystnie odbijał od innych znajdujących się w Dublanach budynków jednopiętrowych i parterowych upada wobec tego, że grunt, na którym projektowany budynek ma stanąć, jest niżej położony od tych miejsc, na których znajdują się inne budynki. Mianowicie miejsce na budynek internatowy wybrał p. Radwański, po dokładnem sondowaniu gruntu, między gmachem szkolnym a drogą, tak że projektowany budynek stać będzie frontem do budynku dyrektorskiego i na tej samej osi.

Budynek ten zaprojektowany w ten sposób, iż w razie potrzeby może być przez przybudowanie skrzydeł znacznie rozszerzony, ma mieć 52·6 m. długości i liczyć 17 okien frontowych. Pod względem stylu jest on zbliżony do gmachu szkolnego.

Parter mieści po lewej stronie od wejścia salę jadalną, kuchnię i wszystkie inne ubikacje, które powinny się znajdować w pobliżu jadalni i kuchni, zatem kredens, przedpokój, łączący kuchnię z kredensem, dwie spiżarnie wreszcie mieszkanie kucharza.

Z prawej strony znajdują się główne schody i schody dla służby, pokoje służby, oddzielnego, a wreszcie dwie infirmarye, z których jedna, przeznaczona dla chorób zakaźnych, zupełnie odcięta od innych ubikacji i posiadająca osobny wchód. Na wprost od wejścia znajduje się obszerna sala szermierki.

Lewe skrzydło pierwszego piętra mieści mieszkanie i kancelaryę prefekta, następnie po obu stronach przecinającego budynek korytarza, znajduje się czternaście pojedynczych i dwa podwójnej wielkości pokoje, przeznaczonych dla uczniów. Po nad salą szermierki znajduje się równie obszerna sala rekreacyjna.

Na drugim piętrze mieści się dziewiętnaście pokoi, z których cztery są podwójne. Jeden z mniejszych pokoi będzie musiał być przeznaczony na mieszkanie służącego.

W ten sposób znajduje się na obu piętrach pomieszczenie na czterdziestu uczniów. Pokoiki osobne mają do dziesięciu metrów powierzchni, pokoje podwójne po dwadzieścia metrów. Sala jadalna do sześćdziesięciu metrów, sala szermierki i rekreacyjna do stu metrów powierzchni.

Koszta budowy bez wewnętrznego urządzenia wynosić będą według kosztorysu p. Radwańskiego kwotę 68.400 zł.

W przekonaniu, że c. k. Rząd uznając, iż zakład dublański bez urządzenia odpowiedniego dla uczniów w całej pełni zadaniu odpowiedzieć nie zdoła, przyzna na cele budowy subwencyę w wysokości połowy potrzebnej kwoty, pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi przy końcu niniejszego sprawozdania wnioski w sprawie pokrycia reszty kosztów budowy.

W wykonaniu dalszych uchwał swoich z dnia 9. lipca 1891 polecił Wydział krajowy Dyrekcji szkół dublańskich, aby w porozumieniu z gronem nauczycielskiem wypracowała projekt zmian dotychczasowych przepisów porządkowych i egzaminowych, przyczem położył Wydział krajowy szczególniejszy nacisk na przeprowadzenie przymusu naukowego za pomocą pytania w czasie kursu, kolloktywów i konwersatoryów, — wreszcie projekt przepisów gospodarczych.

Projekta te wypracowała Dyrekcya i przesłała do Kuratorji szkół.

Wydział krajowy nie przedstawia ich na razie Wysokiej Izbie, a to z powodu, że one ułożone i ostatecznie zredagowane mogą być dopiero po przyjęciu przez Wysoki Sejm zasad, na podstawie których internat w Dublinach ma być wprowadzony. Ogranicza się zatem Wydział krajowy na przedstawieniu Wysokiemu Sejmowi w niniejszem sprawozdaniu uchwalonych przez siebie zasad organizacyi internatu i oczekuje na przyjęcie ich przez Wysoki Sejm do wiadomości.

Zwłoka w przedłożeniu Wysokiej Izbie tych regulaminów i przepisów w ostatecznej ich redakcyi nie może wpłynąć niekorzystnie na organizacyę internatu i nie uchyli ingerencyi Wysokiego Sejmu, gdyż internat dublański może wejść w życie dopiero w roku szkolnym 1893/94, przedtem zaś czasem będzie Wydział krajowy miał sposobność przedłożyć Wysokiej Izbie dokładnie opracowane wszystkie regulaminy i instrukcye.

Równocześnie z tymi regulaminami i przepisami będzie miał Wydział krajowy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt reorganizacyi etatu osób i płac nauczycieli wyższej szkoły dublańskiej i projekt etatu funkcyonaryuszów internatu.

Stosownie do polecenia Wysokiego Sejmu, wyrażonego w ustępie IV. uchwały z dnia 22 listopada 1890 zarządził Wydział krajowy gromadzenie materiałów budowlanych, a mianowicie cegły i kamienia.

W wykonaniu ustępu V. wyżej wymienionej uchwały postanowił Wydział krajowy dnia 13. lutego 1891 zaprowadzić zmiany w dotychczasowych przepisach porządkowych, dyscyplinarnych i egzaminowych, według wypracowanego przez Dyrekcję w porozumieniu z Kolegium profesorskiem projektu, przedłożonego sprawozdaniem z dnia 9. czerwca 1890. L. 934. Zmiany te, które obowiązywać będą aż do wprowadzenia w życie internatu, dążą do wdrożenia przymusu naukowego przez zaprowadzenie obowiązkowych egzaminów przez postanowienia odnoszące się do zgaśnięcia immatrykulacyi w ciągu lat szkolnych w razie niedostatecznej pilności ucznia oraz obostrzają niektóre przepisy porządkowe. Według §. 28 tych przepisów gaśnie immatrykulacya z końcem półrocza, jeśli uczeń w jednym półroczu na żadne wykłady i ćwiczenia zapisany nie był, jeżeli nie uzyskał poświadczenia frekwencyi i jeżeli dwa razy był napomniany — w ciągu zaś półrocza, jeżeli uczeń ferye samowolnie przedłużył, albo w czasie wykładów samowolnie wyjechał i powodów swojej nieobecności wiarogodnie nie usprawiedliwił. O ponownem przyjęciu ucznia do szkoły rozstrzyga Kolegium profesorów. Na podstawie nowych przepisów egzaminowych obowiązany jest każdy uczeń zwyczajny zdawać następujące egzaminy:

1. z poszczególnych nauk zasadniczych i pomocniczych, a mianowicie,
w I. roku studyów:

w końcu pierwszego półrocza egzamin z fizyki, w końcu drugiego półrocza egzaminy
a) z mineralogii, petrografii i geologii, b) z zoologii, anatomii opisowej i fizjologii zwierząt domowych,

w II. roku studyów:

w końcu zimowego półrocza egzaminy a) z chemii, b) z nauki gospodarstwa społecznego i statystyki;

w końcu letniego półrocza egzamin a) z botaniki ogólnej, systematycznej i z fizjologii roślin, b) z inżynierii wiejskiej.

2. Egzamin główny z nauk zawodowych w końcu trzeciego roku studyów.

W razie wykazania niedostatecznego postępu przy egzaminie lub w razie niezdawania go w terminie wyżej wymienionym, może uczeń zdawać egzamin w końcu letniego półrocza, albo też dostanie termin ponowny po wielkich feryach w czasie między 23. września a 1. października. Jeżeli w tym drugim terminie uczeń nie wykaże dostatecznego postępu, musi w następującym roku szkolnym powtórnie słuchać wykładów i przerobić ćwiczenia z odnośnej nauki, obowiązujące na tym kursie, w którym ustanowiono egzamin; winien on będzie w tym

następnym roku obok powyższych, słuchać z wykładów tego samego lub wyższego kursu te, które mu wskaże dyrektor i obok egzaminu powtarzanego zrobić przynajmniej jeden egzamin obowiązujący na kursie wyższym.

Uczeń zwyczajny, który bez szczególnie ważnych powodów w pierwszym i drugim roku studyów nie zrobi co najmniej po dwa egzamina, a do końca trzeciego roku nie porobi wszystkich egzaminów, nie może nadal pozostać w szkole.

Co do wydawania świadectw zmieniono przepisy o tyle, że świadectwo z ukończonych nauk otrzymuje ten uczeń, który zdał egzamin główny w całości t. j. egzamin ustny i pisemny z rolnictwa, hodowli i administracji i zadanie pisemne przez siebie wypracowane obronił. Uczeń, który zdał tylko część ustną egzaminu głównego, otrzymuje absolutorium. Przed złożeniem ustnego egzaminu głównego może uczeń otrzymać tylko świadectwo frekwencyjne.

Zarazem zmienił Wydział krajowy dotychczasowy plan nauk w wyższej szkole rolniczej w Dublanach o tyle, iż, chcąc uzyskać więcej czasu dla konwersatoryów i repetycji, zmniejszył ilość godzin, przeznaczonych na wykłady niektórych mniej ważnych przedmiotów.

Przechodząc z kolei do spraw osobistych, podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu następujące zarządzenia:

1. Wskutek złożenia przez dra Józefa Wereszczyńskiego godności delegata Wydziału krajowego do Kuratorji szkół rolniczych dublańskich, poruczył Wydział krajowy tę godność hr. Stanisławowi Stadnickiemu.

W zastępstwie zmarłego delegata ś. p. Antoniego Andaházego zamianowało Prezydium c. k. Namiestnictwa tym delegatem c. k. radcę Namiestnictwa Dra Juliusza Kleeberga.

2. W myśl przepisów egzaminowych zamianował Wydział krajowy członkami komisji dla egzaminów głównych na rok 1891/92 pp. Stanisława hr. Stadnickiego, Tadeusza Langiego, Władysława Struszkiewicza, Bolesława Śmiałowskiego, Bronisława Skibniewskiego i Kazimierza Obertyńskiego.

3. Profesor botaniki Dr. Emil Godlewski, powołanym został w myśl odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 23. lutego 1891 L. 12.763 na katedrę chemii rolniczej na uniwersytecie Jagiellońskim.

Na opróżnioną w ten sposób posadę ogłosił Wydział krajowy konkurs. Do konkursu tego zgłosiło się trzech kandydatów. Gdy przed rozstrzygnięciem sprawy zamianowania, jeden z kandydatów otrzymał posadę rządową, drugi zaś podanie cofnął, postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 14. listopada 1891 L. 50.613 powierzyć tę katedrę w myśl wniosku Kuratorji, Dr. Ignacemu Szyszylowiczowi, asystentowi c. k. dworskiego muzeum dla nauk przyrodniczych w Wiedniu.

Ponieważ rozpisanie i rozstrzygnięcie konkursu musiało zająć znaczny okres czasu, powierzył Wydział krajowy bezpośrednio po ustąpieniu prof. Godlewskiego wykłady szczegółowej botaniki i kierowanie ćwiczeniami uczniów laboratorium b. asystentowi Dr. Oleskowowi, w kursie zaś zimowym r. 1891/92 rozdzielił te wykłady między prof. Dra Jentysa i Dra Oleskowowa.

4. Na posadę opróżnioną przez śmierć prof. Kahanego nie powiodło się dotychczas Wydziałowi krajowemu pozyskać odpowiedniej siły. Zachowano więc ten sam rozdział przedmiotów pomiędzy docentów, jak i w roku zeszłym, a mianowicie powierzono część ich docentowi uniwersytetu lwowskiego, Dr. med. Gustawowi Piotrowskiemu, część zaś asystentowi szkoły rolniczej w Dublanach Dr. Kowalewskiemu.

5. Uchwałą z dnia 15. maja 1891. L. 9.238 poruczył Wydział krajowy byłemu stypendyście p. Dr. Stefanowi Pawlikowi pełnienie obowiązków adjunkta w szkole rolniczej w Dublanach do nauki rachunkowości i szacowania dóbr wiejskich.

6. Docenturę fizyki pozostawił Wydział krajowy także w tym roku szkolnym w myśl wniosku Kuratorji p. Kazimierzowi Szulcowi.

7. Wykłady ekonomii rolniczej, ekonomii społecznej, polityki ekonomicznej i statystyki rolniczej, jakoteż prowadzenie konwersatoryów ekonomicznych, powierzył Wydział krajowy uchwałą z dnia 10. lipca 1891 L. 24.962 Dr. Janowi Gwalbertowi Pawlikowskiemu. Gdy zaś tenże w miesiącu lutym z powodu stosunków rodzinnych, zmuszających go do dłuższego wyjazdu, zwrócił się do Wydziału krajowego o półroczny bezpłatny urlop, powierzył Wydział krajowy jego wykłady w części adjunktowi Dr. Pawlikowi, w części zaś docentowi uniwersytetu Dr. Stanisławowi Głębińskiemu.

8. Ponieważ dyrektor Lubomęski otrzymał w roku szkolnym 1891/2 trzyczkrotny, jeszcze dotychczas niewyczerpany całkowicie urlop dla poratowania zdrowia, upoważnił Wydział krajowy dyrekcję do poruczenia wykładów niektórych części rolnictwa asystentowi Sikorskiemu.

9. Na wniosek Kuratorji, poparty przez krajową Komisję dla spraw rolniczych postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 24. marca 1891. L. 11.121 wprowadzić już w drugim półroczu r. 1890/91 wykłady hodowli ryb i gospodarstwa stawowego i powierzyć je asystentowi politechniki lwowskiej i byłemu stypendyście, p. Tadeuszowi Rozwadowskiemu. Zarazem postanowił Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek w sprawie utworzenia w wyższej szkole rolniczej w Dublanach docentury rybactwa kosztem 200 zł. Wobec tego, że ta gałąź gospodarstwa coraz więcej w kraju znajduje uznania, uważa Wydział krajowy wprowadzenie tych wykładów za rzecz bardzo potrzebną i uprasza Wysoki Sejm o uchwalenie odnośnej pozycji wstawionej do preliminarza na r. 1892.

10. Asystent Dr. Józef Olesków został zamianowany dnia 31. sierpnia 1891 r. rzeczywistym nauczycielem głównym c. k. seminaryum nauczycielskiego we Lwowie, wskutek czego opuścił z dniem 30. września 1891 służbę krajową.

11. Sprawy przysposobienia nauczyciela hodowli zwierząt domowych nie spuścił Wydział krajowy z oka.

Pismem z dnia 1. stycznia 1891 L. 3. przedstawiła nam Kuratorja wniosek Dyrekcyi w sprawie zamianowania docentem hodowli p. Michała Szczepańskiego, byłego ucznia wyższej szkoły rolniczej w Dublanach i stypendystę, o którym zasięgnięta opinia stwierdziła, że jest dobrym praktycznym hodowcą. Na dalszy wniosek Dyrekcyi postanowił Wydział krajowy pozostawić p. Szczepańskiego przez jeden rok w Dublanach, a następnie wysłać go zagranicę celem wykończenia studyów. Ponieważ zaś p. Szczepański oświadczył, że porzuci dotychczasowe swoje funkcje tylko pod tym warunkiem, jeżeli otrzyma w najbliższej przyszłości pensję w wysokości płacy profesorskiej, pozwolił sobie Wydział krajowy wstawić do preliminarza na rok 1892 potrzebną na to kwotę 1.440 zł.

Pismem z dnia 27. grudnia 1891 wniósł p. Szczepański do Wydziału krajowego prośbę o uwolnienie go od obowiązków docenta z końcem pierwszego półroczu 1891/92.

Wobec tego stała się odnośna pozycja preliminarza bezprzedmiotową. Gdy jednakże sprawa przysposobienia nauczyciela hodowli ani na chwilę nie może być z oka spuszczoną, ponieważ dalej Wydział krajowy zwrócił już uwagę na odpowiednią osobistość, której jednakże będzie potrzeba udzielić znacznieszego stypendyum na odbycie podróży naukowej, uprasza Wydział krajowy Wysoki Sejm, aby zechciał wstawioną do preliminarza pierwotnie na płacę dla p. Szczepańskiego kwotę 1.440 zł. przeznaczyć na stypendyum dla kandydata na nauczyciela hodowli.

12. Po ustąpieniu Dra Stanisława Kruszyńskiego, zamianował Wydział krajowy na podstawie rozpisanego konkursu lekarzem zakładowym Dra Michała Rozłuckiego.

13. Celem umożliwienia p. Dr. Pawlikowi zwiedzenia w czasie wielkich feryj wzorowych gospodarstw wschodniej Galicyi, udzielił mu Wydział krajowy na wniosek Dyrekcyi odpowiedniego zasiłku. Relacją z dnia 26. listopada 1891 przedłożyła nam dyrekcja sprawozdanie p. Dr. Pawlika z tej podróży.

14. Zarazem udzielił Wydział krajowy p. Dr. Jentysowi odpowiedniej subwencji na koszta podróży naukowej, mającej na celu zwiedzenie krajowych fabryk nawozów.

Przystępujemy następnie do usprawiedliwienia niektórych nowych lub podwyższonych pozycji preliminarza szkoły na r. 1892, przy których odwołaliśmy się na niniejsze sprawozdanie.

Pozycję 6. i 16. rubryki I. budżetu szkoły, a mianowicie płace dla p. Szczepańskiego i Rozwadowskiego, omówiliśmy już wyżej.

W rubryce III. poz. 29. wstawiliśmy kwotę 50 zł. dla Wiktorii Mudrykowej, wdowy po dozorczy. Kwotę tę uchwalił już Wysoki Sejm na rok 1891. Ze względu na to, że kwota ta stanowi jedyne zaopatrzenie Mudrykowej, pozwala sobie Wydział krajowy upraszać Wysoki Sejm o przyznanie jej i na rok 1892.

W rubryce IV. poz. 33 wstawił Wydział krajowy na utrzymanie budynków i ogrodzeń kwotę 1.500 zł., t. j. o 500 zł. więcej niż w roku zeszłym. Dotychczasowe doświadczenia pouczyły Wydział krajowy, że kwota 1.000 zł. stanowczo na utrzymanie budynków i ogrodzeń nie wystarcza. Celem uniknięcia przekroczeń w tej pozycji postanowił Wydział krajowy upraszać Wysoki Sejm o jej podwyższenie.

Ponieważ materiały demonstracyjny w owczarni dublańskiej, a w szczególności owce cienkowiełniste zupełnie się zużyły, wstawił Wydział krajowy na wniosek dyrekcji, poparty przez kuratoryę, kwotę 370 zł. na zakupno dla folwarku lepszego barana, 5—6 matek cienkowiełnistych i jednego barana Colswolda.

Również na wniosek dyrekcji, poparty przez kuratoryę, pozwolił sobie Wydział krajowy podwyższyć kwotę, przeznaczoną na koszta wycieczek naukowych z uczniami z 500 zł. na 600 zł., a to w przeświadczeniu o rzeczywistej potrzebie i użyteczności tych wycieczek.

Kaplicy zakładowej dublańskiej brak dotychczas zupełnie wewnętrznego urządzenia. Znajduje się w niej jedynie ołtarz alabastrowy dłuta p. Marconiego, sprawiony z zapisu ś. p. Waleryana Czaykowskiego. Ołtarz ten jest jedyną prawdziwą ozdobą kaplicy, odbija jednakże tem więcej od zaszalowanych zaledwie i pustych zupełnie ścian. Z dopiero co wspomnianego zapisu, po zapłaceniu ołtarza pozostała jeszcze do rozporządzenia na cele kaplicy kwota 273 zł. Kwotę tę zamyśla Wydział krajowy zaraz z wiosną zużytkować, nie może ona jednak wystarczyć na zaspokojenie potrzebnych wydatków. Oprócz bowiem pomalowania ścian, należałoby zbudować mały chór, na który możnaby było przenieść używaną w kaplicy fisharmonię i na którym mogłaby znaleźć pomieszczenie część uczniów szkoły niższej, przeznaczona do śpiewania podczas nabożeństwa. Dzieląc zapatrywania komisji gospodarstwa krajowego, wyrażone w sprawozdaniu z dnia 5. stycznia 1888, że doprowadzenia wewnętrznego urządzenia kaplicy dublańskiej do wykończenia wymaga harmonia całości i powaga zakładu, pozwala sobie Wydział krajowy upraszać o otworzenie mu kredytu w kwocie 600 zł., który razem z wymienioną wyżej kwotą 273 zł. posłuży do odpowiedniego wykończenia wewnętrznego kaplicy.

Dnia 31. grudnia 1890 r. nastąpiło oddanie dyrektorowi Lubomęskiemu nowo wybudowanego domu dla profesora.

Celem pokrycia kosztów budowy tego domu upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do użycia wynagrodzenia za zniesienie prawa propinacyi w Dublanach w obligacyach, opiekujących na nominalną kwotę 5.750 zł., spodziewając się, że przez sprzedaż obligów po kursie 92% uzyska Wydział krajowy kwotę 5.290 zł. Gdy jednakże Wydział krajowy przystąpił do zrealizowania tych obligacyj, okazało się, że Bank krajowy może się podjąć zakupna winkulowanych obligacyj na rachunek Banku dla krajów koronnych tylko po kursie 88 $\frac{32}{2}$ % z potrąceniem 1% prowizyi. Ze względu na znaczną stratę, jakaby ze sprzedaży obligacyj propinacyjnych w tym czasie Wydział krajowy ponieść był zmuszony, uchwalił na posiedzeniu z dnia 24. marca 1891 L. 8096 nie dewinkulować tych obligacyj, lecz prosić Wysoki Sejm o przyznanie dodatkowego kredytu na pokrycie budowy domu w kwocie 5.290 zł. — uzyskany zaś po usta-

wowej dewinkulacji kapitał ze sprzedaży obligacyj propinacyjnych refundować do funduszu krajowego.

W myśl tej uchwały pozwalamy sobie na końcu niniejszego sprawozdania przedłożyć odpowiedni wniosek.

Wskutek odniesienia się Wydziału krajowego do c. k. Rządu, udzielił tenże wyższej o 2.000 zł. subwencji na cele krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublinach.

Kończąc niniejsze sprawozdanie o szkole wyższej, podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu, iż szkoła ta z powodu nieodpowiedniego zachowania się pewnej części uczniów została dnia 19. marca 1891 r. zamkniętą i że zarządzono bezzwłocznie nowe wpisy. Przy wpisach tych przyjęto 35 uczniów.

Sprawozdania dyrekcyi za lata szkolne 1889/90 i 1890/91 załączamy jako alegaty.

Szkola niższa.

Szkola niższa odpowiada pod każdym względem swojemu zadaniu a uczniowie tej szkoły, powszechnie poszukiwani, jak dawniej tak i obecnie jeszcze przed ukończeniem szkoły mają zapewnione umieszczenie. Załączone sprawozdania Dyrekcyi podają daty co do frekwencji uczniów, zdawania przez nich egzaminów, wykonywania robót na folwarku etc.

Oprócz zwykłych egzaminów w tym roku, świadczących o postępach uczniów, odbyta podczas konferencji nauczycieli niższych szkół rolniczych, zarządzanej przez Wydział krajowy w miesiącu wrześniu 1891. próbna lekcya ze sprowadzonymi z Dublin uczniami szkoły niższej okazała, że nauka jest udzielana w tej szkole starannie i z zastosowaniem do pojęć młodzieży, a zarazem była dowodem sumiennej i gorliwej pracy nauczyciela p. Stepka.

Nauczyciel ten, zajęty jest przy szkole już lat 7. i przez ten cały czas dawał dowody bardzo sumiennego pojmowania swoich obowiązków. Ten wzgląd, jak również wzgląd, że nauczyciele pomocniczy innych krajowych niższych szkół rolniczych pobierają już obecnie płace wyższe, niż p. Stepek, a w razie uchwalenia przez Wysoki Sejm tegorocznych wniosków Wydziału krajowego pobierać będą znacznie wyższe płace, skłania Wydział krajowy do upraszania Wysokiego Sejmu, aby płacę p. Stepka podwyższył z 600 na 800 zł. z pozostawieniem pobieranego przez niego obecnie dodatku osobistego w kwocie 200 zł.

Nadmieniamy tutaj, że p. Stepek obok kwalifikacyi na nauczyciela dla nauk pomocniczych, posiada obecnie kwalifikacye na nauczyciela do nauk zawodowych.

Zarazem uprasza Wydział krajowy Wysoki Sejm o uchwalenie dla instruktora robót ręcznych przy niższej szkole rolniczej w Dublinach płacy o 60 zł. wyższej od dotychczas przez niego pobieranej, a to celem zrównania go z instruktorami innych krajowych szkół rolniczych, dla których Wydział krajowy prelinuje płacę 600 zł. rocznie. Trudność uzyskania odpowiednich funkcyjaryuszów, jak również należyte i zadowalniające spełnianie obowiązków przez zajmującego obecnie tę posadę p. Jana Smala, skłania Wydział krajowy do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi tego wniosku.

Podwyższenie płac p. Stepka i Smala wstawił Wydział krajowy do preliminarza na rok 1892.

Szkola gorzelnicza i gorzelnia.

Krajowa szkoła gorzelnicza rozpoczęła kurs, zgodnie z przepisami statutu, dnia 1. października 1891. Kierownictwo szkoły poruczył Wydział krajowy Prof. Dr. Wawnikiewiczowi — wykłady zaś docentom, po części miejscowym, po części zaś zamiejscowym.

Zapisało się uczniów 14. Cyfra ta jest bez wątpienia nieznaczną, pochodzi to jednak ztąd, że w lecie roku 1891 odbył się jak zwykle kurs gorzelniczy, z którego wielu bardzo uczniów korzystało. Wydział krajowy nie wątpi, że szkole tej opartej na praktyce w gorzelnii, co jest rzeczą niezmiernie doniosłości, na uczniach nie zabraknie.

Gorzelnia oddaną została do użytku dnia 17. lutego 1891 r. Bezpośrednio przed tem oddaniem odbyło się próbné pędzenie przy współudziale zastępcy fabryki L. Zieleniewskiego, dostarczającej wewnętrznego urządzenia. W roku 1891 między 6. lutym a 20. kwietnia odbyła się pierwsza próbną kampania. W czasie tej kampanii, trwającej 72 dni, wyprodukowała gorzelnia 141 Hl. bezwodnego alkoholu. Hektolitr sprzedawano po 14 zł. 50 ct.

Kolaudację urządzenia gorzelnii powierzył Wydział krajowy komisji złożonej z pp. Hipolita Bohdana, prof. Jana Frankego, Kazimierza Hordyńskiego i Tadeusza Sikorskiego, inżyniera krajowego biura melioracyjnego.

Protokół kolaudacyjny, spisany przez wymienioną wyżej komisję wykazał niektóre braki. Gdy fabryka L. Zieleniewskiego zarzutom poczynionym przez komisję kolaudacyjną nie przyznawała słuszności, okazało się zaś, że potrzebne roboty dadzą się wygodniej dokonać we własnym zarządzie, postanowił Wydział krajowy załatwić sprawę tą drogą ugody i obrachowawszy wartość robót, których dostarczyć winna była fabryka, na 500 zł., skłonił ją do odstąpienia na ten cel z ceny wynagrodzenia powyższej kwoty, poczem zwolnił ją ze wszelkich zobowiązań i udzielił jej żądanego świadectwa.

Budynek został w r. 1891 otynkowany z dwóch stron, mianowicie od frontu i od strony słodowni i drożdżowni, zarazem wykonano wszelkie roboty uzupełniające tak zewnątrz jak i wewnątrz, postawiono w drożdżowni i słodowni piece, zmieniono lub naprawiono zniszczone przez mrozy w zimie r. 1890 podłogi betonowe w izbie aparatuwej i słodowni, pomalowano odpowiednio słodownię i drożdżownię, w ogóle wykonano wszelkie naprawy i uzupełnienia, jakie pociągnęła za sobą kampania gorzelnicza odbyta w zupełnie świeżym budynku.

Kampania tegoroczna rozpoczęła się 9. lutego 1892 i potrwa według wszelkiego prawdopodobieństwa tylko do połowy kwietnia, czego powodem jest brak kartofli, które także i w Dublinach nie dopisały. Nadmienić tu wypada, że gorzelnia w celach demonstracyjnych pędzi także okowitę ze zboża i kukurudzy.

Tegoroczne doświadczenia wykazały, że opalanie gorzelnii torfem jest korzystne, jeżeli torf jest suchy i odpowiednio przygotowany.

Preliminarz szkoły gorzelniczej ułożony został w myśl budżetu tejże szkoły, przedłożonego Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem naszym z dnia 22. listopada 1887 L. 57.302 (aleg. 5). Rubryka I i II została nieznacznie podwyższoną, rubryka zaś III została znacznie obniżoną wskutek tego, że na stratę na gorzelnii z powodu zastosowania jej do potrzeb szkoły wstawił Wydział krajowy kwotę o 2.213 zł. niższą. Na środki naukowe, a mianowicie na urządzenie laboratorium przy gorzelnii zmuszony był Wydział krajowy wstawić kwotę 500 zł. Wobec wyżej wspomnianego znacznego obniżenia preliminarza, ogólny rezultat jego przedstawia się jeszcze korzystnie, nawet pomimo tego nadzwyczajnego wydatku.

W rubryce IV. wstawił Wydział krajowy kwotę 300 zł. na zapomogi dla uczniów. Kwota ta jest wyższą o 50 zł. od kwoty uchwalonej przez Wysoki Sejm na potrzeby kursu gorzelniczego w roku zeszłym. Wobec tego, że przez udzielanie zasiłków można pozyskać dla szkoły siły lepsze, a mianowicie z wyższem przygotowaniem, uważał Wydział krajowy powiększenie tego funduszu za rzecz bardzo potrzebną.

W tym celu udał się Wydział krajowy do c. k. Rządu o powiększenie tego funduszu odpowiednią kwotą. Odpowiedź nie nadeszła jeszcze, Wydział krajowy ma jednak wszelką nadzieję, że ze względu na to, że najlepszych uczniów kursu gorzelniczego, a wszystkich stypendystów, którzy na koszt funduszu krajowego za granicą uzupełniali studia, umieściła c. k.

krajowa Dyrekcyja skarbu w straży skarbowej, c. k. Rząd temu słusznemu żądaniu Wydziału krajowego nie odmówi.

Przy tej sposobności nadmieniamy, że wskutek zapytania Prezydium c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu do kierownictwa gorzelnii wystosowanego, odniosło się to kierownictwo do Wydziału krajowego w sprawie puszczenia w ruch gorzelnii w jednym z letnich miesięcy na kilka dni, celem umożliwienia straży skarbowej, odbywającej w tym czasie kurs gorzelniczny, praktycznych studyów. Rzecz naturalna, że Wydział krajowy prośbie c. k. Dyrekcyi skarbu z całą gotowością zadość uczyni, gdyż upatruje w podniesieniu wykształcenia fachowego u straży skarbowej wielki dla gorzelnictwa krajowego pożytek.

Od roku 1891 począwszy, to jest od roku, w którym gorzelnia funkcyonować zaczęła, subwencya rządowa podwyższoną została z 1.000 zł. na 1.500 zł.

Rozporządzeniem z d. 30. grudnia 1890 l. 53638 poruczyliśmy funkcyje gorzelnika w gorzelnii krajowej p. Michałowi Harunowi, gdy zaś ten w dniu 8. czerwca 1891 zmarł, zamianowaliśmy gorzelnikiem na podstawie rozpisanego konkursu byłego ucznia kursu gorzelnicznego w Dublinach, p. Józefa Panka.

Zrealizowanie pożyczki, do której zaciągnięcia Wydział krajowy został upoważniony a która ma posłużyć na pokrycie kosztów budowy gorzelnii, jest w toku.

F o l w a r k.

Przedewszystkiem wypada zaznaczyć, że w roku 1891 zajęta została pod uprawę reszta, od głównego obszaru roli oderwana część pól, z których 15 morgów (piaszczyste pole „za Baranem“ jeszcze do jesieni roku 1890, pozostawało w rękach dzierżawiących je włościan.

Ze względu na potrzebę gorzelnii zajęto w całości pod uprawę także większą połowę 30° morgowego obszaru roli na Karwatach, niemniej 18-morgową powierzchnię t. z. „starego Karczunku“, które wydzierzawiano w ostatnich dwunastu latach na pastwiska. Przybyło zatem w ostatnich dwóch latach 55 morgów dawniejszych prawie nieużytków, które z częścią t. z. piasków w ilości 15 morgów, do głównego obszaru roli na stoku północnym przyległych, zwiększony obszar roli zagospodarowanej o 70 morgów podnoszą.

Zamierzone zajęcie we własny zarząd wymienionych parcel spowodowało potrzebę dalszej zmiany w systemie gospodarstwa polowego na głównym obszarze, obejmującym (po odtrąceniu powierzchni zajętych na pola doświadczalne, budowle szkolne, ogrody, cegielnię i drogi) aż do r. 1889, 14 pól po 11·4 morga razem 160 morgów. Przez częściowe wykarczowanie południowego stoku lasu „Maliniaku“, zamieniono gospodarstwo na 16° polowe zmianowanie o 10½ m. powierzchni dla każdego z pól. W dzisiejszym 16° polowym układzie pozostaje tylko 50 morgów pod trwałemi paszami, zamiast 70 dawniej nieobsiewanych.

W miejsce 11·4 m. rzepaku i 5 m. kartofli w dawniejszym płodozmianie, uprawia się w nowym 21 morgów rzepaku i 20 morgów kartofli, a z włączeniem pól w 4 osobnych rotacjach (poza głównym obszarem zajętych pod uprawę), całkowity obszar pod kartofle odtąd przeznaczony, wynosi 40 morgów.

Ponieważ gospodarstwo polowe na całym obszarze 240 morgów roli jest już dziś prawie w zupełnym porządku, musiały zmiany powyżej określone spowodować administracyę do wstawienia w projekt preliminarza na rok 1892 wyższych cyfr w rubryce I.

Dochód z wynajętych łąk wzrasta stale. Tłumaczy się to przeprowadzoną już częściową melioracyą łąk, (mianowicie na obszarze 80-morgowym), które dotychczas dawały materiały przydatny co najwięcej na ściólkę, dzisiaj zaś wydają wcale dobrej jakości siano. Przez wywożenie od lat 4 stawarki na meliorowane części łąk, podsiewanie produkowanemi w gospodarstwie

folwarcznem nasionami słodkich traw, tępi się grube warstwy mchów, a rozszerza teren produkcji zyskowej. Meliorowane łąki dublańskie, oglądane w czasie właściwym, są pouczającym przykładem, jak można podobne nieużytki obrócić na urodzajną łąkę.

Gospodarstwo rolne w Dublanach nie stanęło dziś jeszcze u szczytu swojego rozwoju, ma jednakże już wytkniętą drogę i ugruntowane podstawy do dalszego postępu.

W obec tego uważał Wydział krajowy za stosowne zwrócić teraz uwagę na uporządkowanie i odpowiednie urządzenie podwórza folwarcznego. Dotkliwym brakiem dla folwarku dublańskiego jest zupełny brak śpichlerza. W braku innej odpowiedniej ubikacji składa się zboże obecnie na strychach nad szopą i stajnią. Sprawę wystawienia odpowiedniego a już niezbędnego dla gospodarstwa dublańskiego budynku podnosiła kilkakrotnie administracja folwarku a w rok zeszłym odzywały się liczne głosy w Wysokiej Izbie, które zwracały uwagę na to, że w interesie szkoły tak wyższej jak i niższej, żeby na folwarku znajdował się śpichlerz i odpowiednie lokalności, któreby mogły pomieścić dotychczas na podwórzu składane narzędzia gospodarcze.

Wypracowany przez administrację folwarku projekt ma na celu zaspokojenie tych obydwóch dopiero co wspomnianych potrzeb. Według zestawienia zbiorów z ostatniego dziesięciolecia, średnia produkcja zboża w folwarku dublańskim przedstawia, już po uwzględnieniu wszystkich nowo pod uprawę zajętych roli, ilość 1.210 cetnarów metrycznych, t. j. około 1.900 hektolitrow. Uwzględniając, że niektóre gatunki zbóż podlegają w miarę wymłotów częściowemu spożyciu lub sprzedaży, przyjęć można, że połowa wyżej podanej całorocznej produkcji potrzebuje czasowego przechowania. Połowa tej produkcji wynosi 950 hektolitrow. Licząc średnie uwarstwienie zboża w zasiekach 6'60 m. a z doliczeniem koniecznej powierzchni na korytarze i schody 0'3 m. □ dla jednego hektolitru, powinna powierzchnia tła wynosić okrągło 280 m. □ Powierzchnia ta nie może się wydawać za wielką, zwłaszcza jeżeli się zważy, że folwark ma obowiązek dostarczać owsa także na potrzeby szkół. Potrzeb tych nie pokrywa własna produkcja, wskutek czego należałoby zakupować w jesieni i w zimie owies po niższych cenach i przechowywać go przez większą część roku jako zapas. Dzisiaj zakupno potrzebnych 2½ wagonów owsa jest niemożliwe z tego powodu, że takiej ilości ziarna nie ma gdzie przechować — administracja musi zatem zakupować owies w różnych czasach małemi partjami, wskutek czego często musi go przepłacać.

Grunt na całym obejściu folwarcznem jest nisko położony i wilgotny. Chcąc składować zboże na parterze projektowanego budynku należałoby pod nim urządzić piwnice, co byłoby bardzo kosztowne, lub podnieść podmurowanie nad fundamenta najmniej o 1'40 m. Administracja uważa za praktyczniejsze to ostatnie, proponuje jednak podnieść podmurowanie, jakiego samemu parterowemu śpichlerzowi dać wypadało, o 1 metr wyżej nad poziom i urządzić pod śpichlerzem remizę na narzędzia. W ten sposób możnaby zapobiedz nieporządkowi, jaki pod tym względem na folwarku dublańskim panuje.

Dalej projektuje administracja, aby śpichlerz posiadał dwa piętra, w ten sposób bowiem zyska na przewiewności a zredukowanie do połowy zarówno fundamentów jak i powierzchni dachu wpłynie na zmniejszenie kosztów budowy. Budynek taki będzie miał 9 metrów szerokości a 14 długości światła, zbudowany zaś z jak najlepszego materiału drzewnego kosztować będzie według obliczenia administracji folwarku 5.000 zł.

Uznając zbudowanie śpichlerza na folwarku dublańskim za rzecz stanowczo potrzebną, pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć na końcu niniejszego sprawozdania odpowiedni wniosek.

T o r f i a r n i a.

W przedmiocie eksploatacy torfu pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć Wysockiej Izbie osobne sprawozdanie.

Na podstawie powyższych wywodów pozwala sobie Wydział krajowy upraszać :

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o szkołach i folwarku w Dublanach.

II Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przystąpić bezzwłocznie na podstawie przedłożonych planów i kosztorysów wynoszących sumę 68.400 zł. do budowy internatu dla 40 uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach pod warunkiem, jeżeli c. k. Rząd na budowę te udzieli subwencji w wysokości połowy potrzebnej kwoty t. j. w kwocie 34.200 zł. otwiera Wydziałowi krajowemu odnośnie do swojej uchwały z dnia 22. listopada 1890 przeznaczającej kwotę 10 000 zł. na roboty przygotowawcze kredyt w wysokości 24.200 zł.

III. Na pokrycie kosztów budowy domu mieszkalnego dla profesorów otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt w wysokości 5.750 zł., poleca zaś Wydziałowi krajowemu, aby uzyskaną ze sprzedaży obligacyj propinacyjnych wynoszącą razem nominalną kwotę 5.750 zł. a stanowiących kapitał wykupna prawa propinacyi w Dublanach wstawił do dochodów preliminarza krajowego na rok 1895.

IV. Na wyrestaurowanie kaplicy wewnątrz i na jej urządzenie otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt w wysokości 600 zł.

V. Na budowę spichlerza otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt w kwocie 5.000 zł.

Z Rady Wydziału kraj. Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 1. marca 1892.

Marszałek krajowy:

Sanguuszko w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej szkoły niższej rolniczej w Dublanach
za rok szkolny 1889/90.

Uczyli w tym roku:

Profesor szkoły wyższej Dr. Roman Wawnikiewicz wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych, tygodniowo godzin 4.

Profesor szkoły wyższej Kazimierz Pańkowski uprawy roli i szczegółowej uprawy roślin, tygodniowo godzin 4.

Profesor szkoły wyższej, dyrektor szkoły Władysław Lubomęski składania zapisków i raportów gospodarskich, tygodniowo 1½ godz.

Profesor szkoły wyższej Tomasz Rylski o narzędziach, machinach i o użyciu tychże, tygodniowo 2 godziny.

Asystent szkoły wyższej Jan Szczęsny Sikorski ogólnej części rolnictwa, tygodniowo 3 godz.

Docent Jan Blauth uczył melioracji, tygodniowo 1 godzinę.

Docent Józef Kubicki sposobów ratowania zwierząt domowych w nagłych wypadkach, tygodniowo 2 godziny.

Pomocniczy nauczyciel Michał Stepek uczył hodowli zwierząt gospodarskich, rachunków, geometrii, rysunków i pszczelnictwa, tygodniowo 24 godzin.

Pomocniczy nauczyciel Maryan Barta czytania, pisania, gramatyki polskiej z ćwiczeniami stylistycznymi, geografii i historii, tygodniowo 24 godzin.

Kurs szkolny trwał od 1. października 1889. do 9. maja 1890 r.; zakreszony planem materiały wyczerpano we wszystkich przedmiotach.

W ciągu 5. miesięcy letnich (maj — wrzesień) pracowali uczniowie przez wszystkie dni robocze a w czasie kursu szkolnego przez 7 miesięcy (od 1. października do 9. maja) uczniowie I. roku po 4 dni tygodniowo, uczniowie II. i III. roku po 2 dni tygodniowo. Ćwiczone ich na polu doświadczalnym i w ogrodzie i wykonywali wszelkie roboty gospodarskie na folwarku.

Gospodarstwo folwarczne ustalone podaje ten sam cykl robót co roku.

Ogółem pracowali uczniowie 2.793 dni, t. j. od 1. października 1889 do 30. września 1890 przy robotach folwarcznych.

W dniu rozpoczęcia kursu szkolnego, t. j. 1. października roku 1889, było w zakładzie uczniów pozostałych z roku poprzedniego 16, mianowicie z roku I. na II. przeszło 7, a z roku II. na III. 9. Uczniowie.

Podaj o przyjęcie do szkoły wpłynęło 22.

Przyjęto na rok I. 14

„ „ „ II. 6

Przyjęto przeto 20 i było uczniów z pozostałymi 16 z roku poprzedniego razem 36.

W ciągu roku opuścili szkołę: 1 wskutek choroby, 2 wskutek wydalenia spowodowanego złym zachowaniem się, 3 na żądanie rodziców lub opiekunów, razem 6.

W dniu zakończenia kursu szkolnego d. 9. maja 1890 roku było w szkole 30.

Z tej liczby ukończyli szkołę i otrzymali świadectwa	6
uzyskali przejście z r. II. na III.	11
„ „ z r. I. na II.	13

Z kończących szkołę uzyskali wszyscy świadectwa z kwalifikacją na dozorców robót polnych i stajennych oraz na pisarzy ekonomicznych.

Przygotowanie uczniów

Przy wstąpieniu do szkoły tutejszej wykazali się świadectwem:	
z ukończonych I. II. lub III. klasy szkół realnych lub gimnazjalnych	9
świadectwem ukończonej IV. klasy szkoły wydziałowej	1
świadectwem ukończenia szkoły ludowej	26

Według wieku było:

z ukończonymi 16 — 18 latami	14
„ 18 — 20 „	13
„ 20 — 22 „	5
„ wyżej nad 22 lat	4
Razem	36

Według stanu było:

Synów włościan	8
„ oficjalistów	15
„ sług gospodarskich	4
„ rzemieślników	2
„ urzędników	7
Razem	36

Pochodzenie. 35 uczniów pochodziło z Galicyi a 1 z Królestwa Polskiego.

Koszta utrzymania uczniów w szkole.

Według zamknięcia rachunkowego wydano w roku budżetowym 1889 na utrzymanie uczniów w zakładzie kwotę 5.956 zł. 75 ct. Jeden tylko uczeń wniósł część opłaty za utrzymanie w kwocie 51 zł.; a całą resztę w kwocie 5.905 zł. 75 ct. pokrył fundusz krajowy.

Stan zdrowia.

Stan zdrowia był w ogóle dobry. W zimowych miesiącach przebyli influencją prawie wszyscy uczniowie, przeszła jednakże choroba ta u wszystkich bez złych następstw.

Środki naukowe.

Na potrzeby naukowe wydano 339 zł. 73 ct., z kwoty tej przykupiono: Dla biblioteki 38 książek, uzupełniono zbrakowane narzędzia i pokryto zakupno zwykłych przyborów szkolnych.

Dyrekcya krajowa niższej szkoły rolniczej.

W Dublinach dnia 14. listopada 1890.

Lubomęski.

z botaniki	21
z zoologii	10
z ekonomii społecznej i statystyki	30
z inżynierii wiejskiej	27
Kollokwiów zrobiono 49 a mianowicie:	
z chemii	20
z mineralogii	1
z botaniki	5
z anatomii zwierząt domowych	5
ze statystyki	11
z mechaniki rolniczej	7

Egzaminów z nauk zasadniczych z dobrym skutkiem przypada 1·72 na ucznia. Liczba tych egzaminów wzrasta w naszej szkole statecznie, jakkolwiek powoli. Gdyby wszystkie egzamina wypadły dobrze, gdyby żaden z uczniów w ciągu roku ze szkoły nie wystąpił i gdyby nie było nadzwyczajnych uczniów, wynosiłaby liczba egzaminów z nauk zasadniczych 184; wykazana liczba 136 dobrych egzaminów przedstawia 74% najwyższej możliwej, co w naszych szkołach wyższych jako dobry wynik uważać należy.

Natomiast małą jest liczba egzaminów głównych; tłumaczy ją po części okoliczność, że więcej niżli dwie trzecie z liczby uczniów naszych mają widoki osiąść na własnem gospodarstwie, zaczem wykazanie się świadectwami nie potrzebnem wydaje się często i takim, którzy bardzo dobrze z nauk korzystali i że właściciele większych gospodarstw szukają u oficjalisty przedewszystkiem dobrych przymiotów gospodarza, a obok nich dopiero mogą uwzględnić naukowe przysposobienie do zawodu, że zatem świadectwo stwierdzające to przysposobienie bywa dopiero na drugim planie żądane. Małą liczbę egzaminów głównych powoduje także okoliczność, że nie wydaje się świadectwa z ustnego egzaminu głównego, a wydać świadectwo pozwalają przepisy dopiero po zrobieniu egzaminu ustnego i pisemnego. Gdy zrobienie pisemnego egzaminu zwykle około pół roku czasu kandydatowi zabiera, nie zgłaszają się do egzaminu ustnego przygotowani do niego, a często nawet najlepsi uczniowie, skoro wiedzą, że po ukończeniu studyów egzaminowi pisemnemu poświęcić nie będą mogli wiele czasu. Z naciskiem podnieść tu należy, że pilność uczniów w uczęszczaniu na wykłady i ćwiczenia z nauk zawodowych jest w naszej szkole zupełnie zadowalniającą, że w konwersatoryach i repetitoryach wykazują należyte z nich korzystanie, że większość uczniów bardzo sumiennie i poważnie zawodowe nauki studjuje. Jestto wprawdzie bardzo ogólnem, że młodzież studia agronomiczne robiąca w bardzo małej liczbie do egzaminów przystępuje, i nasza szkoła wykazuje znacznie większą liczbę egzaminów głównych, jak którakolwiek szkoła niemiecka, jednakże życząc, by młodzież pracę swoją chętnie poddawała kontroli egzaminowej, uznało kolegium profesorów za stosowne zaproponować zmiany w przepisach egzaminowych. Celem zmian tych jest, by dogodniejszym rozłożeniem egzaminów z nauk zasadniczych ułatwić uczniom przystępowanie do nich w ciągu pierwszych dwu lat studyów, przymusem do zrobienia ich rychłego zapewnić poświęcenie ostatniego roku studyów wyłącznie przygotowaniu do głównego egzaminu, a z drugiej strony, by zachęcić do robienia tegoż poświęcaniem wyniku ustnego egzaminu głównego przed zrobieniem egzaminu pisemnego.

Jakkolwiek egzamin pisemny z powodu, że wymaga bardzo wiele czasu i przyjazdu do Dublin dla obrony ustnej, jest w najwyższej mierze przyczyną małej liczby egzaminów głównych, nie uznało kolegium profesorów za właściwe reformować go. Wymagane w nim przedłożenie szczegółowego projektu organizacyi gospodarstwa zmusza ucznia, aby się zaraz po ukończeniu studyów z całą usilnością zwrócił do praktyki rolniczej, aby w niej dokładnie obserwował i ocenił wszystkie szczegóły i z całości zdać sobie musiał sprawę. Jakkolwiek mało uczniów kończących studia żądany projekt orga-

nizacji wniesie, zważyć należy, że samo wymaganie przemawia do każdego z nich, wskazując na wysokie znaczenie praktyki, i dlatego byłoby szkodliwym usuwać to wymaganie a to tembardziej, gdy wypisywanie na absolutorjach stopnia otrzymanego przy ustnym egzaminie głównym, będzie bodźcem dość silnym i zapewni znaczne zmnożenie zgłoszeń do tego egzaminu. Nadmienić tu jeszcze wypada, że w ciągu trzeciego roku studiów obowiązani są uczniowie przedstawić i w dyskursyi na konwersatoryach obronić co najmniej dwa wypracowania pisemne, jedno z rolnictwa i jedno z hodowli zwierząt, co wraz z ustnym egzaminem głównym z rolnictwa, hodowli i administracyi równa się najzupełniej wymaganiom, jakie powszechnie stawiają inne wyższe szkoły rolnicze przy egzaminach końcowych.

Stypendya z rozmaitych fundacyj pobierało uczniów 12, w łącznej kwocie 2.843 zł., zapomogi z funduszu krajowego otrzymało uczniów 4 w łącznej kwocie 200 zł., na wsparcie niezamożnych uczniów użyto tedy razem 3.043 zł.

Stypendya i uwolnienia od opłat szkolnych.

Od wniesienia opłat szkolnych uwolniła kuratorya szkoły w 1. półroczu 20, a w 2. 23 uczniów.

Dekretem z d. 9. października 1889. r. l. 42.278. zamianował Wysoki Wydział krajowy adjunkta Dra Stefana Jentysa profesorem rolnictwa. W listopadzie 1889. r. ustąpił docent fizyki, Dr. Kazimierz Olearski, zamianowany profesorem fizyki w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie. Wykłady fizyki powierzono w zastępstwie na razie adjunktowi p. Manasterskiemu, a od miesiąca kwietnia 1890. r. p. Kazimierzowi Szulcowi (rozporz. l. 17.533.). W lutym 1890. ustąpił docent ekonomii społecznej Dr. Stanisław Głębiński, a Wydział krajowy poruczył dekretem l. 4.689. Drowi Stanisławowi Kłobukowskiemu pełnienie obowiązków profesora ekonomii społecznej, statystyki i ekonomii rolniczej do końca roku szkolnego 1889/90.

Zmiany w ciele nauczycielskim.

Zresztą utrzymano zastępstwa w roku poprzednim wprowadzone, mianowicie wykładali: Dr. Gustaw Piotrowski, fizyologię zwierząt domowych i naukę żywienia; prof. Zygmunt Strusiewicz, naukę rachunkowości i szacowania dóbr; asystent Dr. Mieczysław Kowalewski, zoologię ogólną i szczegółową, tenże kierował ćwiczeniami uczniów w laboratorium zootomicznem i sprawował obowiązki kustosa zbiorów zootomicznych; asystent Jan Szcześnie Sikorski wyręczając częściowo profesora rolnictwa wykładał „o siewie i staniach posiewnych“ w jednym, a „o uprawie roślin okopowych“ w drugim półroczu.

Żadne zmiany w planie nauk nie zaszły. Projekt zmian w przepisach egzaminowych i dyscyplinarnych, opracowało kolegium profesorów i władzom wyższym do zatwierdzenia przedstawiło.

Zmiany w planie nauk.

W wykonaniu planu naukowego zastosować się musiano do zaszłej w tym i poprzednim roku zmiany funkcyjaryuszów, mianowicie: naturalnej historii zwierząt domowych nie podano w osobnym wykładzie, lecz w rozszerzonym wykładzie ogólnej nauki hodowli; wykładu fizyki nie wykończono w zimowym półroczu, lecz uzupełniono go w letnim półroczu; w braku stałego profesora ekonomii nie odbywały się konwersatorya ekonomiczne; wykładów rachunkowości i szacowania dóbr nie wykończono z powodu licznych zajęć biurowych w Wydziale krajowym, które prof. Strusiewiczowi nie pozwoliły regularnie na wykłady przyjeżdżać. Wszystkie inne wykłady i ćwiczenia odbywały się ściśle w czasie przez plan oznaczonym i wyczerpano w nim materję.

Wykonanie planu naukowego.

W szczególności podnieść należy, że tak z ćwiczeń w laboratoryach, jakoteż z demonstracyj na polach folwarcznych, w stajniach, na polu doświadczalnym i w ogrodzie uczniowie dobrze korzystali. Gdy pola folwarczne dają możność demonstrowania rozmaitych stopni upraw i rozwoju roślin w cyklu co roku powtarzającym się, uprawiano na polu doświadczalnym liczne odmiany pszenicy, owsa, jęczmienia i ziemniaków w celu porównania ich wartości, lub aklimatyzowania i wykonywano dla doświadczenia kultury na zielonych nawozach, bądź to przy pomocy tanich nawozów sztucznych, bądź bez nich

z przyłączeniem nawozu stajennego, jakoteż z użyciem go w bardzo małych ilościach. (O wynikach tych doświadczeń ogłosi się sprawozdanie drukiem). Wszystkie te kultury podały obfity materiał pouczający, z którego uczniowie bardzo pilnie korzystali. Z kolekcji prowadzonej w ogrodzie botanicznym z pełnem uwzględnieniem potrzeb rolnika, korzystali również pilnie.

Uzyskawszy fundusz na podróż naukową i otrzymawszy zezwolenie Wysokiego Wydziału krajowego, urządzono wycieczkę do Wiednia, w dniach od 13. do 20. lipca b. r. w celu zwidzenia wystawy rolniczej. Udział w niej wzięli trzej profesorowie, dwaj asystenci i 18 uczniów. Materiał do pouczania był we wszystkich działach nauk rolniczych obfity i uczestnicy odnieśli korzyść znaczną.

Podróże
członków
ciała nauczy-
cielskiego.

Prócz powyższych trzech profesorów zwidzili wystawę tę w innym czasie profesorowie: Dr. Wawnikiewicz, Dr. Jentys i adj. Manasterski. Profesor Dr. Godlewski jeździł do Niemiec, Francji i Belgii wspólnie z profesorem uniwersytetu krakowskiego, Dr. Janczewskim, celem zbadania urządzeń zagranicznych szkół rolniczych i przy tej sposobności zbadał z polecenia Wysokiego Wydziału krajowego urządzenia internatów istniejących przy zagranicznych szkołach rolniczych.

Ze spostrzeżeń swych złożył wyczerpujące sprawozdanie.

Na prośbę komitetu c. k. Towarzystwa gospodar. odbył prof. Dr. Jentys podróż do Kałusza, w celu zwidzenia kopalni i poznania bliżej warunków rozpoczętej na nowo odbudowy kainitu.

Zmnożenie
środków
naukowych.

Na środki naukowe wydano w roku budżetowym 1889 kwotę łączną 8.053 zł. 83 ct., w kwocie tej mieści się wydatek 1.000 zł. na odszkodowanie folwarku za zastosowanie gospodarstwa do potrzeb szkoły, wydatek 1.039 zł. 14 ct. na utrzymanie ogrodu i pasieki wraz z płacą ogrodnika i wydatek 450 zł. na wycieczkę w celu zwidzenia wystawy w Wiedniu. Z pozostałej kwoty 5.564 zł 69 ct. pokryto demonstracje i utrzymanie muzeów, wydatki laboratorjów, pola doświadczalnego i biblioteki z czytelnią i zakupiono nowe przybory naukowe, z których wymieniamy następujące ważniejsze:

Dla muzeum botanicznego 20 tablic ściennych prof. Kny, a dla laboratorium botanicznego i rolniczego aparat od Mürlego do destylowania wody.

Dla muzeum zoologicznego spreparowano i zmontowano 3 szkielety bydłęce, zrobiono około 20 spirytusowych preparatów szkodników i pasożytów zwierzęcych, zakupiono kompletny zbiór owadów szkodliwych i pożytecznych w gospodarstwie za cenę 150 zł. od Fricza, 20 tablic ściennych Lenckarta; dla laboratorium zootomicznego zakupiono mikroskop ręczny do używania w czasie wykładów i uzupełniono garnitur narzędzi do preparowania.

Dla laboratorium rolniczego zakupiono aparaty do mechanicznej analizy ziemi Schönego, Kuhna, Beningsena, aparat Finkenera do oznaczenia dwutlenu węgla, przyrządy Soschleta do oznaczenia tłuszczu, talerz do pompy powietrznej, prasę do wyciskania soków, komplet statywów żelaznych i liczne naczynia i drobne przyrządy w celu uzupełnienia urządzenia laboratorium.

Dla gabinetu fizykalnego zakupiono przyrząd do zgęszczania gazów z pompą leżącą według Vatterera.

W bibliotece przybyło dzieł 105 w 145 tomach, czasopism nauk. prenumerowano 41.

Czynności
administra-
cyjne.

Zakupiono dość znaczną ilość sprzętów dla muzeów, postawiono nowe sztachety na wschodniej stronie mieszkań profesorskich i zrekonstruowano dojazdową drogę.

Dyrekcją krajowej wyższej szkoły rolniczej.

W Dublinach d. 14. listopada 1890.

Lubomęski.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Dublanach
za rok szkolny 1890/1.

Uczyli w tym roku:

Profesor szkoły wyższej Dr. Roman Wawnikiewicz wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych, tygodniowo godzin 4.

Profesor szkoły wyższej Kazimierz Pańkowski uprawy roli i szczegółowej uprawy roślin, tygodniowo godzin 4.

Profesor szkoły wyższej, zarazem dyrektor Władysław Lubomęski składania zapisków i raportów gospodarskich, tygodniowo 1½ godziny.

Profesor szkoły wyższej Tomasz Rylski o narzędziach i machinach rolniczych i użyciu tychże, tygodniowo 2 godziny.

Asystent rolnictwa w szkole wyższej J. S. Sikorski ogólnej części rolnictwa, tygodniowo godzin 3 (przez 2½ miesięcy zastępował go dyr. Lubomęski).

Docent inżynier melioracyjny Jan Blauth melioracyi, tygodniowo godzinę 1.

Docent weterynarz miejski Józef Kubicki sposobów ratowania zwierząt w nagłych wypadkach i głównych rzeczy z anatomii, tygodniowo 2 godziny.

Pomocniczy nauczyciel Michał Stepek uczył hodowli zwierząt gospodarskich, rachunków, geometryi, rysunków i pszczelnictwa, tygodniowo godzin 24.

Pomocniczy nauczyciel Maryan Barta czytania, pisania, gramatyki polskiej z ćwiczeniami stylistycznymi, geografii, historii, tygodniowo 24 godzin.

Kurs szkolny trwał od d. 5. października 1890. do d. 6. maja 1891. Zakreślonego planem materiału nie wyczerpano należycie w przedmiotach, których uczył p. Barta; przyczyną była choroba tegoż i niemożność ściągnięcia na krótki czas zastępcy. We wszystkich innych przedmiotach wyczerpano nakreślony planem materję w zupełności.

W ciągu 5. miesięcy letnich (maj — wrzesień) pracowali uczniowie przez wszystkie dni robocze, a w czasie kursu szkolnego przez miesiące 7 (październik — kwiecień) uczniowie I. roku po 4. dni tygodniowo, a uczniowie II. i III. roku po 2. dni tygodniowo. Ćwiczone ich we wszystkich robotach gospodarskich na folwarku, na polu doświadczalnym, w ogrodzie i pasiece. Do wykonywania wszystkich w kraju zwykłych robót gospodarskich podaje folwark dublański co roku dostateczną sposobność.

Ogółem pracowali uczniowie od 1. października 1890 do 30. września 1891 r na folwarku dni 3.880; na polu doświadczalnym, w pasiece, w ogrodzie i dla uczenia się robót dni 1.172. Z kasy folwarcznej wpłynęła za tę pracę uczniów do kasy szkolnej kwota 741 zł. 13 ct.

W roku poprzednim z roku I. na II. przejście uczniów	13	Uczniowie.
z roku II. na III. przejście uzyskało uczniów	11	
pozostałych więc z roku poprzedniego było	24	

Podać o przyjęcie wniesiono 21.

Przyjęto na rok I.	11
„ „ „ II. na podstawie egzaminu	2
„ „ „ III. jednego, który przed 3 laty musiał naukę przerwać wskutek powołania do służby wojskowej po ukończeniu II. roku naszej szkoły	1
przyjęto razem	14

było więc z pozostałymi z poprzedniego roku w czasie rozpoczęcia kursu szkolnego uczniów 38.

W ciągu kursu szkolnego wydano jednego ucznia za brak pilności; w dniu egzaminu było uczniów 37.

Z tej liczby ukończyli szkołę i otrzymali świadectwa uzdolnienia na dozorców robót polnych i stajennych oraz na pisarzy ekonomicznych:

bardzo dobrego	5
dobrego	5
dostatecznego	2
Razem	12

Z roku II. na III. przeszło 14

„ I. „ II. „ 11

Przygotowanie uczniów.

Przy wstąpieniu do szkoły tutejszej wykazali się świadectwem:

z ukończenia 1. 2. 3. lub 4. klasy szkół gimnazjalnych, realnych lub wydziałowych	18
z ukończenia szkoły ludowej	20

Według wieku było:

z ukończonemi 16 — 18 latami	15
„ 19 — 20 „	12
„ 20 — 22 „	5
„ 22 — 24 „	3
„ wyżej 24 lat	3

Obrządku rz. kat. było 33, obrządku gr. kat. 5.

Dzielać podług stanu rodziców byli:

Synowie włościan w liczbie	11
„ oficjalistów i sług gospodarskich	19
„ urzędników	6
„ rzemieślników i kupców	2

W Galicyi urodzonych było 35 uczniów, a 3 urodzonych w Królestwie Polskiem.

Koszta utrzymania uczniów.

Podług zamknięcia rachunkowego wydano w roku budżetowym 1890 na utrzymanie uczniów w zakładzie kwotę 7.182 zł. 10 ct. Jeden tylko uczeń wniósł opłatę roczną w kwocie 204 zł., a całą resztę w kwocie 6.978 zł. 10 ct. pokrył fundusz krajowy.

Stan zdrowia uczniów.

Stan zdrowia uczniów był w tym roku wcale dobry; chorowali obłożnie jeno trzech uczniowie na katar oskrzelowy.

Środki naukowe.

Na potrzeby naukowe wydano 335 zł. 35 ct. Z kwoty tej zakupiono zwykle przybory szkolne, 63 książek, przeważnie podręczników i czytanek dla użytku uczniów i uzupełniono zużyte narzędzia.

Dyrekcya krajowa niższej szkoły rolniczej.

W Dublinach d. 24. listopada 1891.

Lubomęski.

z nauki gospodarstwa społecznego i statystyki	18
z inżynierii wiejskiej	14
Kollokwiów zrobiono 27.	

Ponieważ w tym roku z przyczyn — o których niżej będzie mowa — z pomiędzy 74 uczniów, jeno 34 do końca roku szkolnego pozostało w szkole, podaje się, że ci 34 uczniowie zdawali 54 egzaminów szczegółowych, z których 53 aprobowano, a jeden reprobowano.

Wypada tedy na ucznia egzaminów z dobrym skutkiem 1·56. Liczba ta mniejszą jest, jak osiągnięta w roku poprzedzającym (1·72), co spowodowała okoliczność, że pomiędzy 34 uczniami pozostałymi do końca roku było 16 na roku 3cim, którzy jeno wyjątkowo uzupełniać mieli egzamina w poprzednim roku niezrobione.

Stypendya
i uwolnienia
od opłat
szkolnych.

Stypendya z rozmaitych fundacyj nadano 12 uczniom w łącznej kwocie 2.723 zł., jednakże z powodu przerwania studyów lub niedopełnienia warunków, odmówiono wypłaty rat w łącznej kwocie 635 zł.; pobrali zaś stypendyści kwotę 2.088 zł. Prócz tego otrzymali dwaj uczniowie zapomogę z funduszu kraj. w łącznej kwocie 137 zł.

Od wniesienia opłat szkolnych uwolniła Kuratorya szkoły w półroczu zimowem 20, a w letniem 13 uczniów.

Zmiany
w ciele
nauczyciel-
kiem.

Z końcem marca 1891 roku ustąpił żegnany z żalem przez kolegów profesor botaniki Dr. Emil Godlewski po 12¹/₂ latach bardzo pożytecznej dla naszej szkoły pracy — przyjąwszy nominację na profesora c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Zastępstwo w wykładzie szczegółowej botaniki i w kierowaniu ćwiczeniami uczniów w laboratorium botanicznem powierzono asystentowi botaniki Dr. Olesków (rozp. W. 16.254).

Dekretem do L. 9.238 zamianował wysoki Wydział krajowy Dr. Stefana Pawlika adjunktem w szkole naszej i powierzono mu w letniem półroczu wykład rachunkowości i szacowania dóbr.

Rozporządzeniem wysokiego Wydziału krajowego L. 11.121 powierzono p. Tadeuszowi Rozwadowskiemu wykład hodowli ryb i gospodarstwa stawowego.

Zastępstwa w poprzednich latach wprowadzone zatrzymano, mianowicie : wykładali pp. Dr. Gustaw Piotrowski fizyologię i naukę żywienia zwierząt domowych, Dr. Mieczysław Kowalewski zoologię i o szkodnikach zwierzęcych, Dr. Stanisław Kłobukowski ekonomię społeczną, politykę ekonomiczną, statystykę i ekonomię rolniczą; p. Kazimierz Szulc fizykę i meteorologię a Dr. Oleskow ogrodnictwo. Ćwiczenia w laboratorium zootomicznem prowadził Dr. Mieczysław Kowalewski i jemu powierzono konserwację zbiorów zootomicznych. Asystent J. S. Sikorski wyręczając częściowo profesora rolnictwa, wykładał o uprawie roślin okopowych.

Zmiany
w planie
nauk.

W sprawozdaniu z roku poprzedniego donosiła podpisana Dyrekcyja, że kolegium profesorów opracowało projekt zmian w przepisach szkolnych i przedstawiło wyższym władzom do zatwierdzenia. Zmiany proponowane miały na celu: 1) aby dogodniejszym rozłożeniem egzaminów z nauk zasadniczych ułatwić uczniom przystępowanie do nich w pierwszych dwu latach studyów; 2) by przymusem do zrobienia ich w pierwszych dwu latach zapewnić poświęcenie ostatniego roku studyów wyłącznie przygotowaniu do egzaminu głównego; 3) by zapobiedz opóźnianiu powrotu z feryj wielkich i świątecznych; 4) by wzbronąć uczniom udziału w zebraniach i naradach i wstępowania do stowarzyszeń bez zezwolenia władzy szkolnej. Zarazem opracowało kolegium profesorów projekt zmniejszenia liczby obowiązujących ucznia wykładów i ćwiczeń, a to w celu pozostawienia mu więcej czasu na uczenie się w domu.

Projekta te uzyskały zatwierdzenie wyższych władz i na mocy polecenia w krótkiej drodze wydanego przez wysoki Wydział krajowy wprowadzono zmiany w planie wykładów i ćwiczeń prowizorycznie od początku roku szkolnego 1890/1, a ustalił je

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 13. lutego 1891. l. 42.162; zmienione przepisy na podstawie tegoż rozporządzenia ogłoszono dnia 24. marca b. r. i odtąd obowiązywać zaczęły.

Wprowadzono w planie nauk następujące zmiany: 1) zmniejszono liczbę godzin dla wykładu meteorologii z 3 na 2 tygodniowo, pozostawiając je w semestrze 2gim.

2) skreślono ćwiczenia z fizyki, obowiązując zarazem docenta, by wykłady obficie objaśniał odpowiednimi doświadczeniami;

3) z przeznaczonych dotychczas dla ogólnej zoologii i fizjologii zwierząt, 6 godzin tygodniowo w półroczu 2gim zostawiono godzin 4 dla fizjologii samej, zoologię zaś ogólną połączono z systematycznym przeglądem świata zwierzęcego, przeznaczając połączonemu wykładowi 4 godzin tygodniowo w półroczu 1szem. Umożliwiono to przez znaczne skrócenie w przedstawianiu niższych rzędów zwierząt i wyłączenie szkodników;

4) natomiast wprowadzono osobny wykład „o szkodnikach i pożytecznych rolnictwu zwierzętach“ w 1 godzinie tygodniowo w półroczu 2gim.

5) wykład statystyki przeniesiono z 4go na 5te półrocze, aby umożliwić egzamin z ekonomii i statystyki z końcem 3go półrocza; zarazem skreślono konwersatorya ekonomiczne w 4 i 5tem półroczu;

6) skreślono osobny wykład „naturalnej historii zwierząt domowych“, a przyłączając materię do ogólnej nauki hodowli zwierząt domowych, podniesiono liczbę godzin wykładowych dla tejże z 3 na 4 tygodniowo w półroczu 3ciem;

7) dla szczegółowej nauki hodowli zwierząt domowych przeznaczono odtąd tygodniowo godzin 4 w półroczu 4tem, a po 2 w półroczach 5 i 6tem;

8) skreślono osobny wykład szczegółowej nauki zarządu i sprządzania planów organizacyjnych, materię bowiem mieści nauka organizacji gospodarstw.

W ten sposób obniżono w ciągu studyów przez 6 półroczy liczbę wykładów obowiązkowych ze 128 na 122 godzin, a liczbę ćwiczeń z 91 na 85 godzin, t. j. średnio w półroczu na 20% godzin wykładów i 14¹/₆ godzin ćwiczeń tygodniowo. Zmiany te umożliwiły zarazem zdawanie egzaminu z fizyki w końcu 1go, a egzaminu z ekonomii społecznej i statystyki z końcem 3go półrocza studyów, zczem było można włożyć na uczniów obowiązek zdawania egzaminów z nauk zasadniczych z końcem

1go półrocza jednego (z fizyki)

2go „ dwóch (z zoologii, z anatomii i fizjologii, z dem. i z mineralogii z petrografią i zarysem geologii)

3go „ dwóch (z chemii i ekonomii społecznej ze statystyką)

4go „ dwóch (z botaniki i z inżynierii wiejskiej).

W ten sposób ubezpiecza się, że czas w półroczach 5. i 6. poświęcać będą uczniowie wyłącznie naukom zawodowym, jak tego wymagał, lecz nie osiągnął w mierze zadawalającej plan nauk od reorganizacji studyów w r. 1880 i w większej jak dotychczas liczbie przystępować będą do ustnego egzaminu głównego, który składać są obowiązani w końcu 3. roku.

Od zasady, że egzamina odbywają się z całości przedmiotu, odstąpić musiano co do fizyki o tyle, że z wykładanej w 2. półroczu klimatologii i meteorologii zdawać będą uczniowie dodatkowe kollokwium z końcem 2. półrocza.

Niezrobienie egzaminów w przepisany czasie pociąga za sobą dotkliwe dla ucznia następstwa:

1. Nie może się ubiegać, względnie traci stypendya i uwolnienie od opłat szkolnych (§. 35. przep. porządkowych).

2. Jeśli studia kontynuować chce, musi w następującym roku szkolnym powtórnie słuchać wykładów odnośnej nauki obowiązujących na kursie, w którym egzamin jest przepisany (§. 7. przepisów o egzaminach).

3. Nie może nadal w szkole pozostać, jeśli w 1. i 2. roku pobytu w szkole nie zrobi co najmniej po 2 egzamina, a do końca 3. roku wszystkich szczegółowych egzaminów.

Absolutoryum utrzymać może jeno uczeń, który zdał wszystkie egzamina szczegółowe z nauk zasadniczych i ustny egzamin główny z nauk zawodowych; w przeciwnym razie mimo wysłuchania wszystkich obowiązkowych wykładów i przerobienia ćwiczeń otrzymać może jeno świadectwo frekwencyjne.

Za opóźnienie powrotu z feryj wielkich i świątecznych wprowadzono w §. 39. przepisów porządkowych karę wykreślenia z listy uczniów, a wykreślony może być na nowo przyjęty tylko za osobną uchwałą kolegium profesorów i za ponowną — względnie podwójną opłatą wpisowego i czesnego; opóźnienie powoduje zarazem utratę stypendyów i uwolnienia od opłat za dotyczący semestr.

Do przepisów dyscyplinarnych w prowadzono w §. 4. postanowienie, że „uczniom niewolno bez zezwolenia grona profesorów należeć do żadnego stowarzyszenia, czy to w Dublanach czy też po za Dublanami, lub brać udział w jakichkolwiek zebraniach“.

Na mocy rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 24. marca 1891. l. 11.121 wprowadzono nadzwyczajny wykład hodowli ryb i gospodarstwa stawowego.

Wykonanie
planu nauko-
wego

Wszystkie wykłady i ćwiczenia objęte planem naukowym odbyły się i wykończone zostały mimo licznych przeszkód, jakie przeciwstawiło niezapełnienie posad profesorskich. Musiano jednakże przenieść wykład rachunkowości i szacowania dóbr z zimowego półrocza na letnie, gdyż Dr. Pawlik dopiero od kwietnia funkcję mógł rozpocząć.

Wycieczkę większą doroczną urządzono w celu zwidzenia gospodarstwa w dobrach podlwowskich JW. Romana hr. Potockiego, uzyskawszy jego łaskawe zezwolenie. Udział w niej wzięli trzej profesorowie, czterej docenci i asystenci i 25 uczniów. Rozmaitość gleby i położenia, staranność kultur i hodowli bydła, owiec i koni, jakoteż ścisłe liczenie się zarządu z okolicznościami dały bardzo obfity materiał do pouczenia.

Chwilowe
zamknięcie
szkoły.

Z przykrością podnieść tu musimy, że zachowanie się znacznej liczby uczniów doprowadziło do chwilowego zamknięcia szkoły.

Z powodu położenia szkoły naszej na wsi, ujawnił się w niej bardziej jak w innych wyższych szkołach wpływ profesorów na uczniów. Od roku 1889 dostrzedz można było działanie kilku uczniów przeciw temu wpływowi i doprowadziło ono dość znaczną liczbę do mniemania, jakoby zadanie wyższego zakładu naukowego względem młodzieży ograniczyć się powinno na podaniu wiedzy, jakoby do kontrolowania pilności i zachowania uczniów władze szkolne słusznie uprawnionymi nie były. Usilnie starali się ci uczniowie nie popaść w kolizyę z przepisami obowiązującymi, przestrogi i upomnieniami, starali się wykazywać zgodność swego postępowania z przepisami a opaczna tychże interpretacja z ich strony dowodziła dążności w kierunku wyżej wymienionym. Toteż kolegium profesorów w maju i czerwcu 1890 r. wypracowało projekt zmian w przepisach wyżej szczegółowo przedstawiony dla zapobieżenia złym skutkom zaostentowanego między młodzieżą kierunku, a Dyrekcyja przedłożyła go wyższym władzom do zatwierdzenia relacją z dnia 9. lipca 1890. r. l. 934.

Fakt, iż w marcu 1891 r. na mocy wyroku kolegium profesorskiego wydano ze szkoły jednego ucznia za nieobyczajne zachowanie się względem kolegów, spowodował znaczną większość uczniów do częstych narad i nieuczęszczania na wykłady. Gdy Wysoki Wydział krajowy wezwać ich kazał do natychmiastowego regularnego uczęszczania pod zagrożeniem zamknięcia szkoły, zaczął ogół uczęszczać na wykłady, a wydany wniosek przeciw wyrokowi kolegium profesorskiego rekurs do Wysokiego Wydziału krajowego. Dwaj jeno uczniowie wezwaniu nieuczynili zadość, za co ich wydano ze szkoły.

Po odrzuceniu rekursu przez Wysoki Wydział krajowy uczęszczanie na wykłady znowu nieregularnym się stało i Wysoki Wydział krajowy widząc, że wobec poruszonych umysłów młodzieży spokoju w szkole dla nauki potrzebnego ubezpieczyć nie można, zarządził dnia 19. marca 1891 zamknięcie szkoły. Zanim zdążono zarządzenie to ogłosić, zgłosiło 30 uczniów wystąpienie ze szkoły.

Podpisana Dyrekcyja podnosi, że dążności wyżej wymienione przyjęły się jeno u górętszych jednostek, że wytworzyła się partya młodzieży chcąca przeciwdziałać i że znaczna liczba nieogłędnie dała się pociągnąć górętszym w imię solidarności a spostrzegłszy, że doprowadzi siebie do przerwania studyów a szkołę do zamknięcia, kroków poprzednich żałowała, lecz związana słowem nie cofnęła się.

Dnia 21. marca 1891 z rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego otworzono nowe wpisy do szkoły; zgłosili się jeno uczniowie, którzy spowodowania nieporządków winnymi nie byli i przyjęto 35 uczniów; wykłady rozpoczęto po feryach wielkanocnych i kontynuowano w spokoju do końca roku szkolnego.

Wydano 3. tom roczników szkoły pod redakcyą prof. Dr. Jentysa, który zawiera oprócz wiadomości o szkole, następujące artykuły: Internaty przy francuskich wyższych szkołach rolniczych prof. Dr. Godlewskiego; Wyższa szkoła w Dublinach wobec studyum rolniczego przy Uniwersytecie Jagiellońskim dyr. Lubomęskiego; Internat w Dublinach prof. Dr. Jentysa; Narzędzia i maszyny rolnicze na wystawie w Magdeburgu, prof. Rylskiego; Kilka wyników badań nad zrastaniem się tkanek roślinnych Dr. Oleksowa; Nawozy zielone i sztuczne na jałowej glebie dyr. Lubomęskiego; Nowe gospodarstwo polowe na folwarku dublańskim prof. Dr. Jentysa; Stacya oceny nasion „Sprawozdanie z czynności prof. Godlewskiego“; Szkice rolnicze: 1. Nawozowe przetwory kostne; 2. O nawożeniu zielonem na roli piaszczystej; 3. Kainit jako nawóz prof. Dr. Jentysa. Spostrzeżenia meteorologiczne Kazimierza Szulca.

Prace i podróże członków ciała nauczycielskiego.

Wskutek rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego zastępował asystent rolnictwa p. Sikorski od 10. listopada 1890. do 31. stycznia 1891. w kraj. średniej szkole rolniczej w Czernichowie profesora rolnictwa. Dyrektor Lubomęski jeździł wskutek rozporządzeń Wysokiego Wydziału krajowego do Czernichowa na egzamina szczegółowe z końcem zimowego półroczia i na egzamin główny z końcem letniego półroczia.

Wskutek rozporządzeń Wysokiego Wydziału krajowego czynnymi byli jako znawcy: prof. Dr. Wawnikiewicz przy komisji mającej zbadać rentowność krochmalarni w Siebieczowie a prof. Pańkowski i dyr. Lubomęski przy oględzinach dóbr oferowanych dla domu przymusowej pracy.

Uzyskawszy stypendyum podrózne, zwidził w czasie wielkich fery prof. Dr. Jentys krajowe fabryki nawozowych przetworów kostnych — a adj. Dr. Pawlik zwidzał gospodarstwa we wschodniej części kraju.

Na środki naukowe wydano w roku budżetowym 1890. kwotę łączną 9.047 zł. 84 ct.; mieści się w niej wydatek 1.000 zł. na odszkodowanie folwarku za zastosowanie gospodarstwa do potrzeb szkoły, wydatek 1.261 zł. 75 ct. na utrzymanie ogrodu i pasieki wraz z płacą ogrodnika, i wydatek 1.229 zł. na kosztą zwidzenia wystawy rolniczej w Wiedniu w r. 1890. przez profesorów i uczniów. Z pozostałej kwoty 5.557 zł. 9 ct. pokryto kosztą demonstracyi i utrzymania muzeów, wydatki laboratoryów, pola doświadczalnego i biblioteki z czytelnią i zakupiono nowe przybory naukowe, z których wymieniamy następujące ważniejsze:

Zmnożenie środków naukowych.

Dla muzeum botanicznego dalszą seryę tablic ściennych prof. Kny; z funduszu przeznaczonogo dla laboratoryum botanicznego zapłacono resztę należytości za aparat do destylowania wody.

Dla muzeum zootomiczno-hodowlanego spreparowano i zmontowano kośćconia, kośćcon dzika i kilka czaszek; zakupiono dalszą seryę tablic ściennych prof. Lenekarta, i 6 rewolwerów do mikroskopów.

Dla muzeum mechaniki rolniczej zakupiono modele uniwersalnego pługa Sacka, trzyskibowca Sacka; brony „Acme“, pompy Tannenhofa i pompy Fowlera, pras do słodkiej silyży Blunta i Johnsona, i buraczarki w 3 systemach.

Dla gabinetu fizykalnego katotometr, absortiomometr i aparat do doświadczeń wahadłowych.

Dla muzeum rolniczego i laboratoryem zakupiono jeno szkła.

Dla urządzić się mającej mleczarni zakupiono: mały kocioł parowy z potrzebni rurami, kocioł miedziany do odgrzewania mleka przystosowany do poprzedniego, Soxhleta aparat do kontroli mleka z wszystkimi przyborami, małą ręczną centryfugę do areometrycznych oznaczeń tłuszczu w mleku, Laktodensimetr Soxhleta, Butyrometr Marchand'a, holenderskie i szwajcarskie rozdzielacze twarogu, korbową maślnicę Pfannhausera i aparat do sterelizacji mleka.

Dla biblioteki zakupiono 118 dzieł naukowych i prenumerowano 42 czasopism rolnicznych i naukowych. Otrzymano w darze od Akademii umiejętności w Krakowie dzieł 12.

Czynności
administra-
cyjne.

Zakupiono nieco nowych sprzętów dla muzeów i nowe sztachety postawiono na zachodniej i północnej granicy ogrodów profesorskich.

Dyrekcya krajowa szkoły wyższej rolniczej.

W Dublanach dnia 26 listopada 1891.

Lubomęski.
